

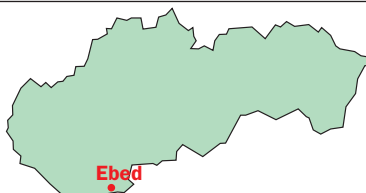
OBID

EBED
Látnivalók

HONISMERETI KISKÖNYVTÁR

A CÍMLAPON: A római katolikus templom
A HÁTLAGON: Az I. és II. világháborús emlékmű

Ebed, ez a szép földrajzi fekvésű, 1170 lakost számláló község Párkánytól 7 km-re nyugatra a Duna menti alföldön, a Duna hordalékos síkságának és a Garam menti tábla déli szélének érintkezési vonala mentén fekszik. Párkány városából 1999-ben kiválva önállósult, s ma, amikor sorsa irányítását saját kezébe vette, ismét gazdasági fellendülésének új lehetőségeit keresi.

A KÖZSÉG TÖRTÉNETÉBŐL

A község határa nagyon alkalmas volt az ember letelepedésére, amit sok, itt feltárássra került régészeti lelet bizonyít. A késői bronzkorból ezek közé tartoznak a kárpáti sírhalom-kultúra telephelye és temetkezési helye, kelta ezüstpénzek tömeges lelőhelye, temetkezési hely az avar fejedelemség (kaganátus) korából és temetkezési hely a 11.-12. századból.

A községet 1237-ben említik először, amikor II. Endre király Szolgagyőr várának nyolc ekényi itteni földet ajándékozott, az esztergomi káptalannak 70 hold kaszálót, halászatra szolgáló helyet és cserfaerdő-szigetet 27 vadkörtefával. Ezt az adományt IV. Béla király megerősítette 1237-ben és 1239-ben, s ráíratta 8 várjobbágy nevét (Botha, Cel, Tywan /Tyan/, Pincusd /Pycusd/, Bugar /Bucar/, Boxud /Boxa/, Hete és Nic) azzal a megjegyzéssel, hogy szolgáljanak úgy, mint amikor még a várhoz tartoztak s akkor az egyháztól nem idegenedhetnek el. A községet azonban biztosan korábban alapították. 1030 nyarán a cseh hadak pusztították a vidéket egészen Esztergomig, 1042-ben pedig Péter trónfosztott magyar király tette a települést a földdel egyenlővé. III. Béla király uralkodása alatt (1173-1196) az akkori településen vonultak keresztül a keresztény hadak, és a király Párkány közelében fogadta a római császárt és I. Barbarossa Frigyes német királyt. 1250-ben Muzslai Bene, Jakab és Zsup az örökölt birtokrészeit az esztergomi káptalannak ajándékozták. Ezenkívül Muzslai György és Pál birtokrészeit, akik a tatárjárás idején veszítették életüket, 1 1/2 márkáért adták el a káptalannak. 1285-ben a szenttamási prépostnak egy udvara volt Ebeden, s az ott lakó három ember követelte a viza- és tokhal-halászathoz való jogot. Azonban az érsek 1292-ben aláírt döntése szerint a halászati jog kizárólag a káptalant illette meg. A káptalan összes jogait 1293-ban erősítette meg III. Endre király. 1290-ben a község hűsvét alkalmából köteles volt a prépostnak beszolgáltatni 2 birkát, tojást és kalácsot, pünkösdre birkát és bárányt, november 11-én 1 sertést, 16 köből zabot és tyúkokat. A község Esztergom leányegyháza lett. Ebedhez több ízben mostohán visel-tetett a sors is (hadak pusztítása,

1782-84-es térkép, első katonai bemérés

1841-es térkép, második katonai bemérés

termé-szetéről tanúskodik. 1438-ban Albert király okirattal igazolta, hogy az itteni birtokok, beleértve a szigetet is, az esztergomi káptalanhoz tartoznak. A jelentős városnak, Esztergomnak, a magyar prímás székhelyének a közelsége mégiscsak azt eredményezte, hogy Ebed csupán annak árnyékában fejlődött, a különféle hadműveletekről nem is beszélve, melyek a környező településeknek sok szenvedést és kárt okoztak. A helyzet súlyosabbá vált az 1526-os mohácsi csata után, amikor a meggyengült Magyarországra betörték a törökök, s elkezddődött a több mint 150 évig tartó török megszállás.

Ebed 1543-ban veszélyes szomszédot kapott: Esztergom az itteni török szandzsák (török közigazgatási terület) székhelye lett, a prímás és udvara Nagyszombatba költözött. A törökök még ebben az évben feldúlták a községet, amelyet nyilván közelsége miatt is gyakran „látogattak” és sanyargatták lakóit; a törökök adóajstromában Felső Ebed és Alsó Ebed úgy vannak vezetve, mint elhagyatott községek. 1570-ben ugyanitt Nagy Ebed név alatt szerepel. Megemlíti Kis Ebed (más néven Olváz) pusztát is. 1593-tól Ebed a törökök adófizetője lett, vagyis nekik szolgáltatta be a kiszabott adókat és illetékeket. 1609-ben az összeírásban Nagy Ebedet mint az esztergomi érsek birtokát említik. 1647-ben 5 portát jegyeztek fel. 1663-ban a törökök ismét feldúlták a községet. A törökök 1664-es adóösszeírásában 82 fejadót fizető személy és 50 háztartás szerepel, s ezek összesen 15 150 akce (oszmán aprópénz) összegű adót fizettek. Tizedet fizettek búzából, kevert gabonából, kétszeres tizedet mustból, fizették a csőszdíjat és a legeltetési adót, a fa-, a széna-, a mátká- és a hordoadót, különféle alkalmi illetékeket, bírságokat és földhasználati adót, valamint sertések utáni adót. Az adókat Mahmúd ben Hüsejrn és Mahmúd ben Abdullah hűbéri birtokainak szolgáltatták be. Kis Ebed mint pusztá van vezetve, amelyet Nagy Ebed rájái (keresztényei) művelnek meg. Itt is adót fizettek búzából, kevert gabonából, továbbá rét- és legeltetési adót, melyeket Hüsejrn ben Ömer és Mehmed ben Diváne birtokainak szolgáltatnak be. A község az érsekújvári török kormányzóságba (vilajet) és szandzsákba (livá), a komáromi (Komarán) török helytartóságba, ill. megyébe (náhije) tartozott, és az esztergomi hűbéri birtok (timár) adófizetője is volt.

A törökök 1686-os Magyarországról történt kiűzése után sem köszöntött azonban a tönkretett országra a hőn óhajtott béke. Az 1696-os összeírás szerint a job-

bágyok elköltöztek a községből Esztergomba, s csupán az ebéd földeket megművelni jártak ide. A későbbiek folyamán aztán ismét letelepedtek itt, de nem az eredeti helyen, hanem a Faluhely nevű dűlőn építették fel a falut. Ebben az évben Menyhárt Sándor (Szlávniczai) alispán rendeletben jelölte ki a községi parancsnokot Cseke János személyében, akinek fenn kellett tartania a rendet. 1699-ben 43 adófizető jobbágy és zsellér lakott itt. A községi bíró Zámbo György volt.

Még alig tért magához a lakosság a háborús megrázkódtatásokból, 1703-ban ki-tört II. Rákóczi Ferenc Habsburg-ellenes szabadságharca. Esztergom és Karva ebben a felkelésben jelentős szerepet játszottak, s így ezt a vidéket nem kerülték el sem a kurucok, sem a labancok. Főleg 1706-ban játszódtott le Esztergomban és környékén több fontos esemény, melyek részben Ebedet is érintették. Itt zajlottak a Bottyán János (Vak Bottyán) tábornok vezette hadosztályok hadműveletei. 1708-ban a támadásveszélynek kitett Érsekújvár élelmiszerellátásának nagy terhét Párkány környéke viselte, Ebednek ehhez 50 szapu (1 szapu=62,5 kg) gabonával kellett hozzájárulni. 1709-ben Heister osztrák tábornok hadseregének katonái dúlták fel a községet, hogy ne tudjon segíteni az érsekújvári erődben lévő kurucoknak. A Rákóczi-felkelés leverése után 1711-ben a községet így írják le: „Szőlőhegye van, mely után tizedet ad káptalannak. Azon muzslaiak, kiknek e hegyen szőlőjük van, a tizeden fölül minden szőlő után egy kappant is kötelesek adni. Elegendő rétjük és legelőjük van. Öt hold szántóföld képez egy egész telket. A falu évi census fejében 150 frtot fizet a káptalannak; továbbá kőso fejében 18 frtot, ügyészi díjúl 5 frtot, hordópénzül (hordó helyett) pedig 3 frtot. Végre 6 nyulat is kell beszoolgáltatniok.”

Az 1701-1712 közötti években Ebed lakosainak száma 20 %-kal csökkent. Nem kerülte el a pestisjárványt sem, amely Magyarországon 1713-ban tört ki. 1715-ben 41, 1720-ban pedig 39 háztartást számoltak itt össze. Viszont Ebedet, sok községtől eltérően, az elkövetkező években nem sújtották a vallási ellentétekkel kapcsolatos problémák (csak katolikus családok laktak itt), s így a szemmel látható fejlődés útjára lépett. Az esztergomi káptalan nyilván jó földesúrnak bizonyult, nagy gondot fordított birtokainak gazdasági fellendítésére. Az 1731. október 31-i összeírásból meg-tudhatjuk, hogy lakott itt 1 mészáros, 1 kovács, 1 csizmadia és 2 halász. Új templom-ot építettek, elkezdődött az iskolai oktatás, nőtt a lakosság létszáma. Ebednek 1755-ben 808 katolikus hitvallású lakosa volt. 1777-ben a nagy árvíz súlyos károkat okozott. 1787-ben 168 ház és 864 lakos volt itt összeírva. Vályi András 1796-ban így írja le Ebedet: „Ebed – Magyar falu Esztergom vármegyében, földes Ura az Esztergomi káptalanbeli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Párkánytól félóránnyi mesz-szeségre, Nána és Muzsla szomszédságok-ban,

A római katolikus templom egy korabeli felvételen

Kápolna

szentegyházat néhai Illyés János, volt Esztergomi káptalanbeli Úr építette és Szent István tiszteletére szenteltetett. Helybeli pap (Localis Capelanus) rendeltetett ide 1786 esztendőben. Határja néhol középszerű, de néhol jó termékenységű, fája kevés, legelője elég, szőleje számos, vagyonnainak eladása alkalmatossága Esztergomban, s rétjeinek is egy része előntetik, második osztálybeli.“

Esztergom megye leírásában Helischer József is Vályi művéből merít, melyet jól ismerhetett: „EBED az esztergomi káptalan közepes nagyságú faluja, melyet a Duna, továbbá Muzsla, Nána és Párkány helységek határolnak. A Dunához közeli része árterület,

az távolabb eső rész száraz. 1165 magyar lakosa 174 házban és 195 családban él. Katolikusok. Szent István király tiszteletére szentelt templomuk és 1810 óta plébánosuk van. Az 1643 hold elsőosztályú és 821 1/2 hold másodosztályú szántó, 343 1/2 hold kaszás harmadosztályú rét, 750 1/2 kapás másodosztályú szőlő és a szintén másodosztályú legelő után 1354 forint 123 krajcár hadiadót és 1024 forint 26 krajcár háziadót, összesen tehát 2378 forint 39 krajcár adót fizetnek. Híres dunai halászó és vizafogó hely.“ 1831-ben a községet kolerajárvány érte el, amely alaposan megtizedelte a lakosságot. Az 1848/49-es magyar szabadságharc eszméi az ebediek között is visszhangra leltek, a honvédhadsereg soraiba 9 lakos vonult be, akik a 17. zászlóaljba lettek beosztva, az Esztergom, Komárom, Hont és Nógrád megyékből jött honvédekkel együtt. 1848. augusztus 8-án Mészáros Lázár nemzetvédelmi miniszter parancsára 8 itteni nemzeti gárdistának Kovács Pál kapitány vezetésével Komáromba kellett berukkolnia. Ők is részesei voltak annak, hogy a komáromi erőd a magyar szabadságharc egyik bástyája lett. 1849. április 20-án Párkány környékén táborozott a császári hadsereg Ramberg hadosztálya (6000 katona) Christian Götz tábornok vezetése alatt. 1849. július 13-án Komáromból Vác irányába Ebeden is átvonult a honvédhadsereg I., III., és VII. hadtestje (28 000 honvéd) Görgey Artúr tábornok vezetése alatt. Fényes Elek 1851-ben így írja le a községet: „Ebed, Esztergom, most Komárom vmegyében magyar falu, közel a Dunához. Esztergomból nyugotra egy mfd. 1134 kath. lak. Kath. paroch. templom. Határja egészen róna, s 1-ső osztálybeli; rétje, legelője kövér; bora elég; halászatja a Dunán, kivált vizára nagy fontosságú. F.u. az Esztergomi káptalan. A lakosok bírnak 1643 hold első, 821 1/2 hold másik osztályú szántóföldet, 3431 1/2 hold rétet, 750 1/1 kapa szőlőt.“ Ebedet 1876-ban katasztrofális mértékű árvíz sújtotta, amely után csak nehezen tért magához. A megrázkódtatások ellenére azonban tovább fejlődött, s a környéken már a nagyobb települések között tartották számon. 1886-ban

Szentháromság-szobor

a községi elöljáróság Esztergom városától 1871-es gyártmányú tűzoltófecskendőt vásárolt. 1888-ban a községben nagy tűzvész pusztított. 1890-ben az 1446 katolikuson kívül 18 zsidó vallású lakos is élt itt. 1895-ben a legnagyobb földesurak a következők voltak: az Esztergomi Főkáptalan (1047 kat. holddal), Ebed község (218 kat.h.), az ebedi telkesgazdák (268 kat.h.) és Szalay Antal örökösei (257 kat.h.). Ismert volt az itteni fedeztetési állomás. 1895-ben ismét árvíz öntötte el a falut, ezért az Ebedfoki Árvíz- és Vízszabályozási Társulat Dunamocs és Ebed között dunai töltést épített, amely Ebednél 1899 szeptemberében lett befejezve. 1897-ben a legnagyobb birtokrészekkel rendelkeztek itt: az Esztergomi Kereskedelmi és Ipari Bank (251 kat.h.), Fehér Ferenc r.k. plébános (108 kat.h.) és Koditek Károly (Mattyasovszky Kálmán társulajdonossal együtt, 331 kat.h.). 1911-ben a község legnagyobb földesura az Esztergomi Főkáptalan (1180 kat.h.) és Mattyasovszky Kálmán (119 kat.h.). Ebeden ekkor tejszövetkezet alakult. 1912-ben Báthy Dénes átszervezte az önkéntes tűzoltótestületet. 1916-ban megalakították a fogyasztási szövetkezetet, mely részére szép földszintes épületet építettek. Az I. világháború (1914-1918) kitörése lefékezte a község ígéretes fejlődését, s az egyszerű emberek számára csak szenvedést és inséget hozott. A harctereken 35 helyi lakos esett el.

Az 1918-as év jelentős változást hozott, a község ugyanis az újonnan keletkezett I. Csehszlovák Köztársaság része lett. Ebed határ menti falu lett, melynek lakossága továbbra is főleg mezőgazdasággal, halászattal és szőlőtermesztéssel foglalkozott. A káptalan birtokait természetesen elkobozták, s egyes részeit felparcellázták és felosztották a földművesek között. A község szélén kaszárnját építettek a határőrség számára, sok hasonló épület jelent meg gyors egymásutánban a csehszlovák határon. A helybeli fogyasztási szövetkezet 1925 után a galántai HANZA szövetkezeti áruközpont tagja lett, s 1938-ban 32 tagja volt a községben. A kisiparosok közül megemlíthjük Becse József asztalos, Cser József szabó, Hirschberg Vilmos kereskedő és Gömőri Ferenc gazdász nevét. Az ebedi fogyasztási szövetkezet elnöke 1937-től Kristóf Tivadar volt, a községi bíró pedig 1938-tól Góra Vince. Az 1938. november 2-i Bécsi döntés alapján Ebedet is-

Szent József-szobor

Szent Vendel-szobor

Az Őrangyal-szobor

mét Magyarországhoz csatolták. A környező területet a magyar hadsereg I. hadtestének egy gyors motorosdandárja foglalta el. 1940 után, a világháború kitörése nyomán válságos évek következtek, s ismét az egyszerű emberek szenvedtek a legtöbbet. A legnagyobb birtokrészekkel ekkor is az Esztergomi Főkáptalan rendelkezett (1939 után visszakapta elkobzott vagonya nagy részét), valamint Huszár Kornél özvegye Klinovszky Erzsébet (a bérló Árendás Béla volt). A mezőgazdasági bizottság elnöke I. Tóth Zoltán, a gazdakör elnöke pedig Benkovics József volt. Aranykalászos gazdák voltak: Duka Ferenc, Góra Mihály, Révész Ferenc, Szőcs József, Benkovics József, Csurgai János és Könözi Pál. Ezüskalászos gazdák voltak: Bálint Máté, Bán Dezső, Bán Dezső neje, Becse József, Benkovics József, Gaál Simon, Góra Ernő, Góra János, Góra Máté, Janzó Nándor, Kalmár János, Kazi István, id. Kottra Dezső, ifj. Kottra Dezső, Kovács Mihály, Könözi Ferenc, Könözi József, Krakkó Ferenc, Lacza Ignác, Miskovic András, Miskovic István, Páldi János, Páldi Mihály, Páldi Rudolf, Piski Lőrinc, Rajner Ernő, dr. Rajner János, Révész János, Révész Mihály, Révész Nándor, id. Szabó Ferenc, ifj. Szabó Ferenc, Szabó János, Szabó József, Szabó Mihály, Szűcs István, Szűcs János, Tóth Géza, ifj. Tóth Géza, J. Tóth Zoltán, Tury Sándor, dr. Varga Ferenc (Tamási), Zalaba Ferenc és Zalaba József. A község fejlődésében komoly szerepük volt. Főleg búza, rozs, zab, kukorica, szója, napraforgó, burgonya termesztésével, vöröstarka marha, ló- és birkatenyésztéssel, tej- és gyapjútermeléssel foglalkoztak. Azonban 1944 végén és 1945 elején az itt lezajlott heves harcok során a községben nagy károk keletkeztek. A II. világháború alatt 42 helyi lakos vesztette életét. 1945. március 28-án aztán Ebeden is véget ért a háború.

A háború utáni évek az itteni magyar nemzetiségű lakosságnak nem hoztak semmi jót; megfosztották őket polgárjogaiktól, bezárták iskoláikat. Több lakos kapott itt is Magyarországra való áttelepítést jelentő „fehér lapot”, végül is a Csehszlovákia és Magyarország közti lakosságcsere keretében 18 családot kényszerítettek rá, hogy elhagyja szülőfaluját (Bálint József, Duka János, Fazekas

*Szent
Flórián-
szobor*

*Nepomuki
Szent János-
szobor*

Ferenc, Góra Alajos neje, Góra István, Góra Márton, Góra Nándor, Hajdú József, Jalsovszky Géza, Kónya István, Kónya István, Morvay József, Piski Kálmán, Porubszky Béla, Sánta József, Szabó Ferenc, Szendi Ferenc, Szóczei István és Thúry Sándor). Helyükre 12 magyarországi szlovák családot telepítettek be. 1948 után aztán fokozatosan rendeződött a helyzet, a magyar nemzetiségű lakosság visszakapta polgárjogait, újraindíthatták a magyar nyelvű oktatást is. Elkezdődött azonban a falu szocializációja is. 1952-ben megalapították a helyi egységes földműves szövetséget, az utcákra szilárd útburkolat került, járdákat építettek, javultak a lakossági szolgáltatások. Az egyéni lakásépítés keretében sok új családi ház épült, ill. több régi házat a modernebb irányzatoknak megfelelően átalakítottak, s így a község arculata eléggé megváltozott. Az 1965-ös árvíz itt is nagy károkat okozott, s az efsz-t a muzzslai efsz-hez csatolták. 1974-ben felépült a Jednota FSZ új vendéglátó üzeme és üzlete és a Nyugdíjasklub (ma községi hivatal). Előnytelen döntés volt a község számára az 1976-ban végbement, Párkányhoz való csatolása. Egy idő után beszüntették az itteni iskolai oktatást, és tilos volt az építkezési engedélyek kiadása. Sőt, egy szinte hihetetlen terv is napvilágot látott: Ebedet a földdel egyenlővé kell tenni, s helyén műtrágyagyárat kell létesíteni. Ennek az embertelen tervnek 1989 novembere vetett véget, amikor megbukott a kommunista kormány. Igaz viszont, hogy bár azóta szabad a vallásgyakorlás, lehet szabadon vállalkozni, megszűnt a cenzúra, azonban látnunk kell azt is, hogy társadalmunkban mélyül a válság, nő a munkanélküliség, s a lakosság többsége pénzihiánnyal küszködik. Ez a válság még jobban elmélyült az önálló Szlovák Köztársaság létrejöttével, 1993. január 1-je után, s ma már szinte ijesztő méreteket ölt. Ebed 1999-ben ismét önállósult, s pusztulásának a veszélye elhárult. Ebed 23 év után ismét elnyerte önállóságát. A községi önkormányzat alakuló ülését 2001. dec 1-jén tartották, melyen a 9-tagú önkormányzat élére Nagy Tibor polgármestert választották. E dátummal létesült a községi hivatal is. Az aránylag jól kifejlesztett lakossági szolgáltatások hálózata ellenére (a vízvezetékét 1994-ben, a

A temető központi keresztsjei

gázművesítést 1996-ban adták át) a községi önkormányzatra az elkövetkező időszakban igényes feladatok várnak.

Érdekes a lakosság számának alakulása. 1869-ben a községnek 1361 lakosa volt, 1900-ig ez a szám 1588-ra emelkedett. 1910-ben 1498-ra csökkent, de azután ismét a fejlődés pozitív iránya figyelhető meg: 1930-ig 1666-ra nőtt a lakosok száma. 1948-ban csak 1372 lakost számláltak össze, ami főleg a mozgalmas háborús és háború utáni események következménye; aztán 1970-ig ez a szám ismét emelkedett 1451-re, ma pedig 1170-en laknak a községben.

TERMÉSZETI VISZONYOK

A község határa a Duna menti síkságon, a Duna folyó alacsony bal parti dombvonulatán, a szlovák-magyar államhatár mellett terül el, 107-222 m tengerszint feletti magasságban. Az erdőtelenített határ egy hordalékos síkság része, régi dombvonulatokkal és folyóágakkal, észak felé enyhén emelkedő teraszokkal, melyeket lösz és homoktöltések borítanak. A határ legészakibb része a Bélai dombok déli lejtőire fut fel, melyek a korai harmadkorból származó tufa, tufit (vulkáni kőzet) és tengeri üledékek lerakódásaiból tevődnek össze. A határ rónaság és mező, talaja mocsaras, helyenként sós feketeföld és barnaföld.

MŰEMLÉKEK

Az első **kis templom** a falu közepén állítólag agyaggal tapasztott fonott vesztőből épült, nádfedéllel. Az oltárt Szt. Miklósnak szentelték. A helyi hagyományok azt mondják, hogy ezen a helyen vert sátrat Szt. István király, amikor itt tartózkodott, s ezért építették fel itt a kis templomot. Később ennek a hevenyészett építménynek a helyén épült fel a 12. sz. második felében egy kőből készült román stílusú kisebb templom, amely 1560-ban már egészen tönkrement és rozoga állapotban volt. Az új római katolikus templom felépítése, azaz 1730 után temetői kápolnaként szolgált, de a több évszázados használat következtében

állapota tovább romlott, s valamikor a 19. században le is bontották. Egyhajós épület volt félkör alakú apszissal, melyet diadalív választott el a főépülettől. A templomhoz valószínűleg a 18. században téglából készült sekrestyét építettek. A templom alapjai terméskőből voltak, falai pedig kőhasábokból. A diadalív falaiban még itt-ott kivehetők a kiformált kőhasábok, tehát az építőanyag egy része valószínűleg egy környékbeli más, régebbi épületből származik, lehet, hogy éppen Esztergomból. Az apszis tengelyében lévő kövön HI monogram van kivésve, a vizsgálatok szerint a 18. századból való. Mivelhogy a meredek, folyó menti terasz, mely a régi „Kopottemető”-nek és a kis templomnak adott helyet, lassan szétmállik, így mára már az épület alapjainak csak az észak felőli maradványai vannak meg (ma is felszínre kerül még egy-egy kőhasáb). Néhány év múltán a kis templom alapjainak maradványai valószínűleg teljesen eltűnnek majd.

Mivel a község a 18. sz. elején ígéretes fejlődésnek indult, az 1730-1732-es években Illyés János esztergomi kanonok felépíttette itt a **Szt. István királynak szentelt barokk stílusú róm. kat. templomot**. A templomtorony 1755-ben készült el, az épületet pedig 1876-ban újjátották fel, és új homlokzatot kapott. A későbbiek folyamán már csak javításokat végeztek el rajta, legutóbb 1991-ben. Egyhajós épület sokszögben záródó szentéllyel, hozzáépített sekrestyével és a templom főhomlokzata elé épített kiugró toronnyal. A templom támpillérekkel tagolt homlokzatai boltívekkel vannak díszítve, a sarkakat pillérszerű függélyes sávok hangsúlyozzák ki. A támpillérek között félköríves ablakok vannak. Jellegzetes a koronapárkány. A tornyot, melynek oldalain metszett díszítések, sarkain pedig lizénák vannak, két osztópárkány három szintre osztja. A földszinten van a kőburkolatú portálé, a főbejárat, fölötte a templomépítés befejezését dokumentáló emléktáblákkal, előlött félköríves vakablak, a második szinten keretes gömbölyű ablak, a harmadik szinten pedig félkörívben végződő keretes hangnyílások. A templom falán tábla volt „Vízrajzi magasságjegy 1895” felirattal. A hajót falba épített pillérek (pilaszterek) tagolják, belső terét poroszsüveg-boltozat mezői fedik, melyek kombinált pillérek oszlopfőire támaszkodnak; a hajó két oldalán három-három keskenyebb mezőjű poroszsüveg-boltozat látható, melyek egy-egy oldalukkal a pillérek párkány-oszlopfőire támaszkodnak. A szentélynek körszelet alakú (lunettás) boltozata van. A bolthajtások bibliai jeleneteket ábrázoló falfestményekkel

vannak díszítve: Jézus Krisztus a pusztán tanít, Jézus Krisztus születése Betlehemben;

Népi építészet

a diadalívén: Az utolsó vacsora; a falakon: Jézus Krisztus a háborgó tengeren, Az apostolok, Árpádházi Szt. Erzsébet és Szt. Imre herceg, melyeket 1991-ben készítettek, a templom legutóbbi javításakor. A 18. sz. első

feléből való faoszlopos megoldású barokk főoltár központi oltárképe: Szt. István Szűz Máriának áldozza Magyarországot, amely itáliai festő alkotása, s 1939-ben Gumbalmos K. újíttotta fel. Az oltár két oldalán Jézus Legszentebb Szívének és Szűz Mária Szeplőtelen Szívének a szobrai vannak. 1755-ben a márványozott arany-ezüst oltáron Szt. Adalbert, Szt. Márton, Szt. Rókus, Szt. Sebestyén és Madonna szobrai voltak elhelyezve, csúcsán pedig a Szentháromság plasztikája – ezek azonban nem maradtak fenn. Hasonlóképpen nem maradtak fenn a Szt. Feszület barokk mellékoltár (Szűz Mária, Szt. János és A Megfeszített szobraival) és a Pádai Szt. Antal mellékoltár (Szt. László király és Szt. Imre herceg plasztikáival). A klasszicista keresztelőmedencét 1787-ben ismeretlen itáliai mester készítette. A templomhajóban láthatók Szt. Imre, Szt. Terézia, Szt. Antal, Szt. Ferenc szobrai és Szt. József fából készült szobra; a karzat alatt Szt. Mihály arkangyal, Szűz Mária Szeplőtelen Szíve és Madonna plasztikája; a gyóntatóban van: Jézus Legszentebb Szíve szobra. Az előcsarnokban fakeszt van színezett (polikrómozott) korpusszal. A Lourdes-i barlang Lourdes-i Szűz Mária és a térdeplő Szt. Bernadett szobraival 1930 körül épült. A templomban a honfoglalás 1100. évfordulójára (896-1996) készített emléktábla látható. A templom berendezésének egy részét 1970 után eltávolították (a mellékoltárokat, a klasszicista szószéket, a búcsújárás-zászlókat, több faliképet stb.). Az árkáddal alátámasztott karzaton orgona van szép neoklasszicista sípszekrényvel, melyet 1932-ben az érsekújvári Tattinger Ferenc orgonaépítő készített. Az eredeti orgona már 1755-ben itt volt a templomban. A toronyban három harang van felfüggesztve, melyeket 1923-ban a brünni Mahousek és társa készített. A baloldali harangon a felirat: Magyarok nagyszönya könyörögj érettünk. A középsőn: Előtte könyörgünk, bús Magyar fiad. A jobboldali harangon nincs felirat. 1916-ban hadi célokra (ágyúöntés) elkobozták a két régi harangot, csak a kis lélekharangot hagyták itt. 1755-ig a templom előtt fából készült **harangláb** állt, melyben három harang függött, ezeket átvitték a templomtoronyba.

A helyi temetőben egy romantikus **kápolna** áll, melyet 1862-ben Győri János megrendelésére Brandza Mihály építész épített fel, ő készítette a terveket is. A kápolnát 1934-ben Fehér Ferenc plébános újíttatta fel, akit aztán ide temettek. Ez egy kisebb, négyzet alaprajzú építmény, melynek domináns építőanyaga

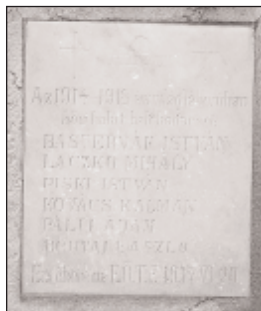

a vakolatlan téglá. Minden homlokzaton lapos, falazott háromszögletű oromban végződő rízalit van, rajtuk neogótikus csúcsíves keretes ablakok kezdőkővel. Neogótikus a mauzóleum bemeneti portáléja is, mely fölött az épület felépítését és felújítását dokumentáló emléktábla látható. Jellegzetes a koronapárkány. A kápolna sátoertős, melynek közepéből egy neogótikus, gúla alakú tetővel fedett karcsú, magas pléhtorony emelkedik ki. Az épület belső terében a mennyezet sima. A főoltár központi oltárképe az 1937-ből való Hétfájdalmú Szűz Máriát ábrázoló festmény. A kápolnában a Szent család és Szt. Mária Magdolna képei vannak – F.D. Doubek alkotásai, továbbá Szt. Anna és Szt. Antal képei, melyeket 1960 körül Jeruzsálemből hoztak ide, ugyanígy a Hétfájdalmú Szűz Mária képét is.

A községben ma is sok kisebb szakrális műemlék található, melyeket főleg 1778-ban kezdtek el építeni, ill. állítani (kőkeresztek); volt egy még 1764-ből való kőkereszt is, melyet Becse István épített, ez azonban idővel tönkrement, s újra cserélték fel. A Főszegben található, homokkőből készített **út menti keresztet** 1856-ban állíttatta Morvay András özvegye, s 1893-ban Szabó Mihály újíttatta fel. Magas, négyzet alakú talapzatra van illesztve. A főszegi dombon áll **Szt. Vendel** színezett (polikrómozott) **kőszobra** 1812-ből, amely egy magasabb oszlopra van erősítve. Vaskerítés veszi körül. A Mikszáth utcán műkőből készült út menti **Őrangyal-szobor** áll, melyet Isten dicsőségére 1906-ban állíttatott Szabó Miklós és neje Hegedűs Veronika, s 1949-ben Szabó Mihály és neje Góra Anna újíttatott fel. A magas, téglalap alakú talapzatra helyezett szobor Schulhoff I. nyergesújfalui kőfaragó alkotása. Körülötte vaskerítés van. A községi hivatal mellett **Szt. Flórián** színezett, út menti **kőszobra** van, melyet 1886-ban Góra Ignác özvegye, szül. Vesztigh Karolina állíttatott. A szobor magas, négyzet alakú talapzaton áll, ezen az I. világháborúban elesett tűzoltók emléktáblája látható (6 névvel), melyet a Községi Tűzoltótestület tagjai illesztettek oda 1937. június 20-án. A táblán két kereszt és a tűzoltóeszközök jelképei vannak ábrázolva. Mindez Lock A. esztergomi kőfaragó alkotása. Kovácsoltvas kerítés veszi körül. A Szt. István király utca mellett rózsaszín márványból készített **út menti kereszt** áll öntöttvas korpussszal, amely eredetileg a régi temetőben volt; Gaal Mihály újíttatta fel, mai helyére pedig fia, Gaal József hozta át. Körülötte szintén vaskerítés van. Ugyanezen utca mentén áll egy másik, rózsaszín márványból készített **út menti kereszt** is öntöttvas korpussszal, melyet 1872-ben Benkovics János és neje Kukucska Ilona állíttatott. A Szt. István király utca mellett út menti, kőből készült **Szentháromság-szoborcsoport**

Az I. világháború áldozatainak emléktáblája

is áll; ezt 1902-ben Gunya Katalin, Morvai József neje állíttatta. A plasztika magas pillérre van illesztve, körülötte kovácsoltvas kerítés. A Párkány felé vezető állami út mentén, a községbe vezető, nyugat felőli bemenet előtt **Nepomuki Szt. János** színezett **kőszobra** áll, melyet 1767-ben Ősi úr építtetett, majd 1924-ben Mészáros Julianna újíttatott fel. Magas, négyzet alakú pillérre van helyezve. A községbe vezető kelet felőli bemenet mellett is áll egy **út menti kőkereszt** öntöttvas korpuszsal, melyet 1873-ban Bitter József és neje Somogyi Katalin építtetett. A kereszt mellett három gesztenyefa nő. A templom előtt **Szt. József kőszobra** áll, melyet Isten dicsőségére 1913-ban építtetett Szabó József és neje Góra Anna. A szobor magas, négyzet alakú talapzatra van illesztve. A nyergesújfalui Schulhoff kőfaragó alkotása. Kovácsoltvas kerítés veszi körül. A templom oldalfala mellett fából faragott **kopjafát** helyeztek el 2000-ben a millennium tiszteletére, melyet a szőgyéni Smidt R. faragó készített. A templom előtt **fakereszt** állt öntöttvas korpuszsal, félkör alakú baldachinnal fedve, azonban rossz állapota miatt nemrég eltávolították. A helyén áll az I. és II. világháború áldozatainak emlékműve, melyet 2001. május 8-án avattak fel. A **temető** homokkőből készült régi **központi keresztjét** homokkő korpuszsal 1787-ben állították. Magas, négyzet alakú homokkő talapzatra van helyezve, rajta a halál domborművével. A kereszt mellett van eltemetve Nagy Mihály plébános (+1848). A **temető új**, rózsaszín márványból készült **központi keresztjét**, melyről jelenleg hiányzik az öntöttvas korpusz, 1864-ben Brigán Alajos állíttatta. A négyzet alakú talapzaton Jézus Legszentebb Szíve domborműve van. A **temető legújabb**, műkőből készült **központi keresztje** színezett öntöttvas korpuszsal az új ravatalozó előtt áll; Isten dicsőségére Bittera József és neje Góra Ágnes állíttatta 1943-ban. Négyzet alakú talapzatra van illesztve. Mellette fekete márványból készült **kereszt** áll öntöttvas korpuszsal, ezt 1942 júniusában állíttatta József királyi herceg, emlékeztetőül a vasúti híd mellett történt megsebesülésére. A keresztet az 1960-as években szállították át a temetőbe.

A KÖZSÉG TOVÁBBI ÉPÍTMÉNYEI

Minden község fontos intézménye az **iskola**, amely az egyszerű nép körében a műveltséget terjeszti, s ezzel a kultúrát is. A helyi róm. kat. iskoláról már az 1701-es évből vannak feljegyzések; fennmaradt az akkori tanító, Ebedi Adalbert neve, aki 28 éves volt, egy hold földdel, egy kis darab réttel rendelkezett, és egy tanulóra 12 dénár juttatást kapott. Az iskola a község tulajdonában volt, a 10 holdas telek

bérleti díja a községi pénztárba került. 1732-ben Eöredi János tanított itt, aki elvégezte a gimnázium 4 osztályát. A tanulók száma akkor mindössze 3 volt. 1755-ben Pél János volt a tanító. Az iskolaépület viszont ekkor már szűknek bizonyult, főleg télen, amikor több gyerek látogatta. Egyébként az iskoláról kevés feljegyzés maradt fenn. Az új egyosztályos róm. kat. iskolát 1856-ban építették fel, az alapjai kőből, falai agyagtéglából voltak, tetőzete szilárd anyagból (tetőcserep, zsindely). Később kétosztályosra bővítették; az akkori tanítók neve nem maradt fenn. 1874-től Korencsik volt a segédtanító. 1886-tól Pilissy Pál működött itt mint tanító, őt 1899-ben Bukovszky Gyula váltotta fel. 1912-ben a plébánia mellett épült fel szecessziós stílusban az új, róm. kat. iskola földszintes, négyosztályos, hattengelyes épülete szép oldalbejárattal, amely háromszögletű oromban végződött. 1916-1917-ben itt volt az orosz hadifoglyok gyűjtőhelye. 1935-ben Bukovszkyt az igazgatói poszton Thúry Sándor váltotta fel, aki 1924-től működött itt. 1923-ig a községben tanítottak: Báthy Dénes, Polák István neje és Brigán Dezső a nejevel együtt. 1936-tól Ebeden tanított a népszerű Makkay Janka (Galambodi). A tanítók közül többen a kántori tennivalókat is végezték, és irányították egyes kulturális-társadalmi egyesületek tevékenységét (Róm. Kat. Leánykör, Rózsafüzér-kör /olvasókör/, Ifjúsági Egylet, Önkéntes Tűzoltótestület stb.). A községben elemi népiskola is működött. 1945 után a magyar nyelvű oktatást beszüntették, csak 1949 után indíthatták újra. 1980-ban az ebeki 1.-5. évfolyamos alapiskolát teljesen megszüntették, a gyerekek a párkányi iskolába járnak. A volt földszintes, nyolctengelyes róm. kat. iskolában, melynek alaprajza L alakú s középső része fölött sima homlokzat van (az iskolát 1925 után átépítették), ma a Dióssy kőfaragó műhely működik. Az épület rövid ereszaljával nyitott az udvar felé. A volt népiskolában, amely földszintes, héttengelyes, téglalap alakú épület, s szintén rövid ereszaljával nyitott az udvar felé, az alapiskola 1.-4. évfolyamai voltak, később egy ideig a község kulturális életét szolgálta, ma pedig az egyház tulajdona, de jelenleg kihasználatlan. Az épület főhomlokzatát falsávkeretek tagolják. Mellette derékszögben egy újabb, kéttengelyes szárnyépület áll. Az óvodát (3964-7-es sz.) 1950 körül építették a volt egyházi telken. Egyszerű, földszintes, L alaprajzú épület.

Ebed hosszú évtizedekig a muzslai egyházközség leányegyháza volt, 1787-től a köv. helyi plébánosok (Cappellanus Localis) működtek itt: Szabó Pál (1787-1792), Tulok Ferenc (1800), Hlavnyay János (-1808) és Mihala József (-1810). 1810-ben épült fel az itteni **római katolikus plébánia**, amely hasonlít a helybeli

Gál Ferdinánd síremléke

parasztházakhoz. Így alakult ki az önálló plébánia. 1816-ig Galla János plébános működött itt, utána következtek Huberth József (-1819), Nagy Mihály (-1848), Deszách József (-1875), Fehér Ferenc (-1920), Kuti Pál (-1921), Loczner Gusztáv (-1932), dr. Herodek Antal (-1935), Tóth István Zoltán (-1977), Lengyel Sándor (-1978, Kőhidgyarmatról járt be), Tóth László (-1979), Antal József (-1984, Muzsláról járt be), jelenleg pedig Burián László az itteni plébános. A plébánia eredeti épületét többször ren-

oválták és átépítették úgy, hogy a lehető legjobban megfeleljen az adott kor lakásigényeinek és más követelményeinek. Jelenleg ez egy földszintes, L alaprajzú épület, melynek peremén jellegzetes többsávú koronapárkány futja körül az épületet. Pilléres folyosójával az udvar felé nyitott volt, ma ez a rész beüvegezett. A plébánia épületét nemrég komplex felújításnak vetették alá.

A népi építészetet az út vonala mentén csoportosan épült, az utca felé tekintő parasztházak jellemzik. A 19. sz. végének építészetét földszintes, egytengelyes, téglalap alakú, háromszatú házak képviselik, melyek döngölt agyagból készültek, s eredetileg nádfedelesek voltak. A házak ereszalja az udvar felé volt nyitott (3756-7 sz.). Hasonló a 3758-3757-33 sz. hosszú épület L alakú alaprajzzal, melyben két lakóhelyiség volt. Rendszerint 4 épület alakított ki egy zárt, négyzet alakú lakóházat, ez jellemző volt Ebed községre. A 3669-38 sz. ház mellett még áll egy hasonló régi ház, ma kamra. A 3508-16 sz. ház mellett egy kéttengelyes L alaprajzú ház áll, melynek homlokzatát rövid falsávok, ívszerű, párkányok alatti díszítmények alkalmazása és koronapárkány tagolja. Ebbe a csoportba tartoznak a kéttengelyes, négyzet alakú, ereszaljukkal az udvar felé nyitott házak is (3763-83, 3733-25 /művészi kidolgozású homlokzat – ablakkeretek, koronapárkány/, 3665-30 /falsávok, ablakkeretek, koronapárkány/, 3685-70). A házak alapja kőből volt, a falak döngölt agyagból és vályogból. Az egyes helyiségekben a gerendamennyezet a meghatározó. A házak mellett sorakoznak a gazdasági épületek. Az udvarban külön állnak a kőből készült kamra és raktár, eredetileg nádfedéllel, alattuk pincékkel. A 3656-12 sz. négytengelyes, L alaprajzú földszintes ház, az udvar felé nyitott ereszaljával, hátsó részében gazdasági építményekkel, a kisebb telkeken épült házak tipikus példája. A 3598-29 sz. ház mellett kéttengelyes ház áll, kifaragott fából készült verandával. A 20. sz. első felében épített házak az eredeti építészeti hagyományokat követték, agyagból vagy téglából készültek, tetőburkolatuk szilárd anyagból volt. Az ebből az időből való földszintes, téglalap alakú házak az udvar felé pilléres folyosóval nyitottak, és kéttengelyes homlokzatukat a folyosóra való bemenet szélesíti ki (3811-62 sz. – épült 1934-ben, 1378-118, 3723-5, 3657-14 sz. /művészi kidolgozású homlokzat – falsávok, koronapárkány, ablakkeretek/, ugyanilyenek

a 3951-2, 3661-38 sz. házak és a 3658-16 sz. ház is, mely 1922-ben épült). A 1813-65 sz. háromtengelyes, földszintes ház pilléres folyosója az udvar felé néz, 1930 körül épült. A 3754-67 sz. háromtengelyes, L alaprajzú ház ereszalja az udvar felé néz, valamikor kocsmá volt. A 3644-111 sz. földszintes, L alaprajzú ház udvar felé néző homlokzatán beüvegezett pilléres folyosó van. A tehetősebb gazdák széles telkeken építették fel házuat. Töbnyire földszintes, L alaprajzú házak voltak ezek, főhomlokzatukon bemeneti kapuval az udvarba, a baloldali részben lakóhelyiségek és szorosan hozzájuk épített gazdasági épületek voltak, a kapu jobboldala felőli rész gazdasági célokra szolgált. A 3645-116 sz. ház a **Szabó család** (vagyonosabb gazdák) **volt kúriája**, mely a 19. sz. végén épült. Földszintes, öttengelyes ház, ma már műépítészeti díszítmények nélkül; az udvar felé részben ereszaljával tekint, részben pedig pilléres nyitott folyosójával. Az épület udvar felőli homlokzata alaposan át lett alakítva. A házhoz közvetlenül kapcsolódnak a gazdasági épületek. Érdekes a 3695/84 sz. ház a Mikszáth utcában, annak ellenére, hogy főhomlokzatát modernebbé „varázsolták“. A 19. sz. végén döngölt agyagból épült régi házat 1935-ben alakították át, úgy, hogy ma pilléres folyosója az udvar felé néz. A folyosóra vezető, udvar felőli első bemenet fölötti táblán felirat: „Isten segítségével“, a másik bemenet fölötti táblán pedig „Isten hozott, készült 1935“. A ház udvarában emeletes galambház áll.

A KÖZSÉG NEVES SZEMÉLYISÉGEI

A helyi temetőben több, a község történetében fontos szerepet betöltött személyiség síremléke megtalálható (vagy megtalálható volt):

Bathy Dénes (1888-1923), helyi kántortanító.

Becse Ferenc, dr. (1913-1970), helyi esperes-plébános.

Bukovszky Gyula (1879-1942), tanító, iskolaigazgató, a népszerű orvos, dr. Buga László édesapja, több társadalmi-kulturális egyeslet elnöke.

Deszáth János (1813-1875), helyi plébános, síremléke nem maradt fenn.

Fehér Ferenc (1843-1920), helyi plébános.

Gál Ferdinánd (1825-1901), honvéd, az 1848/49-es magyar szabadságharc csatáiban is részt vett. A síremléket neje Kis Getrúd állíttatta.

Galambodi **Makkay Janka** (1893-1971), népszerű helyi tanítónő, több kulturális egyeslet elnöknője.

Mihala József (?-1810), helyi plébános, a régi temetőben volt eltemetve, így síremléke nem maradt fenn.

Nagy Mihály (1818-1848), helyi plébános.

Révész Ferenc (1899-1961), esperes-plébános Zsigárdon.

Tóth István Zoltán (1905-1984), esperes-plébános.

A helyi temetőben a II. világháború sok áldozata van eltemetve: **Bálint Máté** (65 éves), **Hrmó János** (67), **Góra Nándor** (37), **Bálint Antal** (36), **Góra Vince** (44) és **Góra Mihály** (29) – 1944 szeptemberében estek el a szobi híd elleni légitámadás során. **Könözi József** (24) – 1945 januárjában a budapesti harcokban esett el. **Szabó Mihály** (39) – a Győr elleni légitámadáskor esett el. **Zsitva András** (23) – 1943 januárjában a Don folyónál esett el. 1945 februárjában estek el **Páldi István** (22), **Víg János** (46), **Pápai Pál**, **Blaskó János** (25), **Szabó Ferenc** (34), **Orosz**

István, Répási Sándor és két ismeretlen katona. 1943-ban halt hősi halált **Góra Ernő** (31). 1945 márciusában az Ebed környékén folyó harcokban estek el **Horst Ast** (18), **Mathias Putz** (19), **Richard Steiner** (33), **Helmut Schmidt** (19) és **Helmut Krehs** (19) német katonák. 1943 májusában Ebed határában esett el **Stanislav Mittek** (46) lengyel ezredes.

Resko Sándor

Felhasznált irodalom:

A Magyar korona országainak mezőgazdasági statisztikája II. (Gazdaccimtár), Budapest 1897.
Az országos mezőgazdasági címtár II., Budapest 1944.
Baross K.: Magyarország földbirtokosai, Budapest 1893.
Blaskovics J.: Az újjvári ejálet török adóösszeírásai, Pozsony 1993.
Borovszky S.: Esztergom vármegye, Budapest b. 1.
Ebed község krónikája
Fényes E.: Magyarország geographiai szótára I., Pest 1851.
Györffy Gy.: Az Árpádkori Magyarország történelmi földrajza II., Budapest 1987.
Helischer J.: Esztergom vármegye leírása, in Esztergom évlapjai-Annales Strigonienses 1988.
Komlóssy F.: Az Esztergom főegyházmegyei római katolikus iskolák története, Esztergom 1896.
Mencl V.: Stredoveká architektúra na Slovensku I., Praha – Prešov 1937.
Némethy L.: Series parochiarum et parochorum archi-diocesis Strigoniensis, Esztergom 1897.
Párkányi Szentle, Párkány 1996.
Pukkal L.: A HANZA szövetségi áruközpont Galánta, Pozsony 1994.
Súpis emlékek na Slovensku II., Bratislava 1968.
Rubinek Gy.: Magyarországi gazdacímár, Budapest 1911.
Vályi A.: Magyarországnak leírása I., Buda 1797.
Villányi Sz.: Három évtized Esztergom-megye és város múltjából (1684-1714), Esztergom 1892.
Helyi kutatómunka
Az anyag feldolgozásában és megírásában együttműködött: Nagy Tibor helyi krónikairó.

Honismereti Kiskönyvtár 195. szám

Kiadja a Komáromi (Komárno) KT Kiadó Kft., az ebedi önkormányzat megbízásából 2001.
Felelős kiadó: Dr. Szénássy Árpád
Munkatárs: Nagy Tibor
Fényképek: Szénássy Árpád
Fordítás: Barczy László
Nyomdai előkészítés, nyomás: DOLIS Kft., Bratislava
ISBN 80-88804-46-9

Minden jog fenntartva!

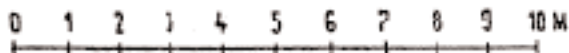
Malá vlastivedná knižnica 195. číslo

Vydáva Vydavateľstvo KT, s.r.o., Komárno, z poverenia samosprávy v Obide 2001.
Zodpovedný vydavateľ: Dr.Ing. Árpád Szénássy
Spolupráca: Tibor Nagy
Foto: Á. Szénássy
Príprava a tlač: DOLIS, s.r.o., Bratislava
ISBN 80-88804-16-7

Všetky práva vyhradené!

A sorozat kiadványok, megrendelhetők, megvásárolhatók:
Komáromi (Komárno) KT Kiadó Kft., 945 01 Komárno
Mederčská č. 9, Tel.: 035/7700-869

Az ebedi Árpád-kori templom alaprajza

4. **ĐIỂM CHẤM**

FRANCIS JAMES BROWN
100 - 44th St.
DU SIEVE, BROOKLYN, NY 11220

© 2004 Blackwell Publishing Ltd
Journal of Internal Medicine 255: 103–110